

НАРЕДБА № 2
от 16.10.2000 г.

за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници

Издадена от министъра на околната среда и водите, министъра на здравеопазването и министъра на земеделието и горите, обн., ДВ, бр. 87 от 24.10.2000 г., в сила от 24.10.2000 г.
т. 5, р. 4, № 531

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се уреждат редът и начинът за установяване, ограничаване и предотвратяване на замърсяването на водите с нитрати от земеделски източници, мерките за възстановяването на доброто им състояние и правата и задълженията на компетентните органи.

Чл. 2. Предмет на тази наредба са водните обекти или части от тях, съдържащи повърхностни води, подземни, в т.ч. и минерални води и крайбрежни морски води.

Чл. 3. Целта на тази наредба е опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници посредством въвеждане на правила за:

1. определяне на водите във водните обекти или части от тях, които са замърсени или са застрашени от замърсяване и районите, в които чрез просмукване или оттичане водите се замърсяват с нитрати от земеделски източници;
2. прилагане на добра земеделска практика;
3. обучение и информиране на земеделците за прилагане на утвърдената добра земеделска практика;
4. ограничаване и ликвидиране на замърсяването.

Раздел II

Права и задължения на компетентните органи

Чл. 4. Компетентни органи по прилагането на наредбата са министърът на околната среда и водите, министърът на земеделието и горите, министърът на здравеопазването и директорите на басейнови дирекции или упълномощени от тях лица.

Чл. 5. Министърът на околната среда и водите:

1. определя водите във водните обекти или части от тях, които са замърсени или са застрашени от замърсяване;
2. определя като чувствителни зони районите, в които чрез просмукване или оттичане водите по т. 1 се замърсяват с нитрати от земеделски източници;
3. изготвя доклади за промените в районите по т. 2;
4. утвърждава съвместно с министъра на земеделието и горите програми за ограничаване и ликвидиране на замърсяването;
5. организира наблюдение на съдържанието на нитрати във водите чрез националната система за мониторинг на водите и предоставя на министъра на здравеопазването информация за съдържанието на нитрати в повърхностните води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване;
6. организира преглед на състоянието на еутрофикацията във водите;
7. определя допълнителни мерки или по-строги условия за опазване на водите;

8. подготвя доклади за състоянието на замърсяването на водите с нитрати от земеделски източници.

Чл. 6. Министърът на земеделието и горите:

1. изготвя и утвърждава правила за добра земеделска практика съгласно изискванията, посочени в приложението;

2. изготвя и утвърждава програми за обучение и информиране на земеделците;

3. изготвя и съвместно с министъра на околната среда и водите утвърждава програми за ограничаване и ликвидиране на замърсяването и организира контрола върху изпълнението им;

4. изготвя и предоставя на министъра на околната среда и водите информация за:

а) добрата земеделска практика;

б) съдържанието на нитрати във водите за поливане;

в) обстоятелствата по т. 1 - 6 от приложението за определяне на чувствителните зони;

5. изготвя и предоставя на министъра на околната среда и водите и на министъра на здравеопазването информация за земеделската практика на територията на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, както и за изпълнението на програмите по т. 3;

6. възлага разработването на програмите за мониторинг на водите, включени в програмите за ограничаване и ликвидиране на замърсяването;

7. провежда мониторинг за съдържанието на нитрати във водите за напояване;

8. събира и анализира информацията за прилагане на правилата за добрата земеделска практика и предоставя информация с оглед на изпълнението на международните задължения на правителството в тази област.

Чл. 7. Министърът на здравеопазването предоставя на министъра на околната среда и водите информация за питейните водоизточници с наднормено съдържание на нитрати.

Чл. 8. Директорът на басейнова дирекция:

1. предоставя на министъра на околната среда и водите данни за замърсените води и за уязвимите подземни водни обекти, в които съществува опасност от замърсяване на водите с нитрати от земеделски източници;

2. провежда мониторинг за съдържанието на нитрати във водите в предвидените в наредбата случаи.

Раздел III

Определяне на водите и водните обекти, замърсени или застрашени от замърсяване

Чл. 9. (1) Определянето на водите във водните обекти или в части от тях, които са замърсени или са застрашени от замърсяване, се извършва със заповед на министъра на околната среда и водите въз основа на информация, предоставена от директорите на басейновите дирекции, от министъра на здравеопазването и от министъра на земеделието и горите.

(2) Определянето на водите по ал. 1 се извършва по следните критерии:

1. повърхностните води, използвани или предназначени за питейни нужди, съдържат ли или биха съдържали, ако не бъдат предприети действия по реда на чл. 12, нитрати с концентрация, по-голяма от 50 милиграма на литър;

2. подземните води съдържат ли нитрати с концентрация, по-голяма от 50 милиграма на литър, или се прогнозира концентрацията да се повиши над тази граница, ако не бъдат предприети действия по реда на чл. 12;

3. повърхностните води от езера или естуари и крайбрежните морски води засегнати ли са от еутрофикация или могат да бъдат засегнати от еутрофикация, ако не бъдат предприети действия по реда на чл. 12;

4. налични данни за замърсените води и за уязвимите подземни водни обекти, в които съществува опасност от замърсяване на водите.

(3) При прилагане на критериите по ал. 2 задължително се вземат предвид:

1. физико-химичните и природните характеристики на водите и почвите;

2. съвременното разбиране за поведението на азотните съединения във водите и почвите;

3. очакваните резултати от изпълнението на програмите по чл. 12.

(4) Чувствителните зони, които допринасят за замърсяването на водите по ал. 1, се определят в срок до две години от влизането на наредбата в сила.

Чл. 10. (1) Определянето на водите във водните обекти или в части от тях, които са замърсени или са застрашени от замърсяване, както и информацията за чувствителните зони се актуализират на всеки четири години.

(2) При актуализацията се вземат предвид факторите и измененията, които не са били известни при първоначалната оценка.

(3) След оценката по ал. 1 министърът на околната среда и водите определя допълнително или изключва вече определени:

1. водни обекти или части от тях, в които водите са замърсени или са застрашени от замърсяване;

2. чувствителни зони.

Раздел IV

Ограничаване и ликвидиране на замърсяването

Чл. 11. (1) В срок до две години от определянето на чувствителните зони министърът на земеделието и горите изготвя и утвърждава правилата за добра земеделска практика за всеки конкретен район.

(2) Добрата земеделска практика се прилага доброволно, но земеделците са длъжни да не:

1. торят в пояс II на санитарно-охранителната зона на водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване, в които съдържанието на нитрати е по-високо от 35 милиграма на литър;

2. складираят органични и минерални торове в прилежащите земи на водохранилища или реки или в земите на крайбрежните заливаеми ивици на реките;

3. изхвърлят остатъци от торове и опаковки в повърхностните води и в изоставени кладенци;

4. мият опаковки, специални облекла и оборудване, свързани с торенето в реки, язовири и други повърхностни водни обекти.

(3) Земеделците са длъжни да прилагат утвърдените земеделски практики за териториите на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

(4) В срока по ал. 1 министърът на земеделието и горите изготвя и утвърждава програмите за обучение и информиране на земеделците по въпросите на добрата земеделска практика.

Чл. 12. (1) Програмите за ограничаване и ликвидиране на замърсяването в чувствителните зони се утвърждават в срок до две години от първоначалното

определяне на зоните или в срок до една година от определянето на нови чувствителни зони по чл. 10, ал. 3.

(2) Програмите се отнасят за всички чувствителни зони, за част от тях или за отделни части от дадена зона.

(3) Програмите по ал. 1 включват освен посоченото в чл. 13 и:

1. наличните данни за съдържанието и движението във водите на азотните съединения с концентрация над 50 милиграма нитрати на литър, причинени от земеделски и други дейности;

2. данни за състоянието на околната среда.

(4) Програмите се прилагат в срок четири години след утвърждаването им.

Чл. 13. (1) Програмите по чл. 12 регламентират мерките за ограничаване и ликвидиране на замърсяването, като включват:

1. периодите от време, през които разпръскването на торове върху почвата е забранено;

2. осигуряване на необходимия обем на депата за съхранение на органични торове, който да позволява съхраняването на произведения или придобит по друг начин тор за целия период от време, когато разпръскването на торове в района е забранено;

3. изисквания към депата и мерки за защита от замърсяване на повърхностните и подземните води в района на депата;

4. мерки за защита на депата за съхранение на органични торове срещу свободно изнасяне или разпространение на тор;

5. ограничение на периода от време, когато е допустимо разпръскването на торове в съответствие с правилата за добра земеделска практика и с характеристиките на съответния район, в т.ч.:

а) агрохимичната характеристика на почвата, нейния тип и наклона на терена;

б) метеорологичните условия, в т.ч. количеството и вида на валежите;

в) наличието на напоителни системи;

г) използването на земята и управлението на земеделските дейности.

(2) Мерките по ал. 1, т. 5, буква "г" се основават на равновесието между необходимото количество азот за растежа и развитието на културите и азота, който може да бъде доставен на културите от почвата и чрез наторяване, като се вземе предвид:

1. количеството азот, съдържащо се в почвата преди засаждане и впоследствие, когато културите започват да се нуждаят от него в по-голяма степен, доказано чрез агрохимически анализи на почвени проби;

2. снабдяването на почвата с азот чрез минерализация на органичното вещество;

3. внесените в почвата азотни съединения от органични торове;

4. внесените в почвата азотни съединения от минерални торове;

5. внесените в почвата азотни съединения чрез поливната вода.

(3) Равновесието по ал. 2 се постига чрез използване на електронния модел за даване на препоръки за торене на Министерството на земеделието и горите.

(4) Програмите по чл. 12 включват и мерките, предвидени в правилата за добра земеделска практика, освен ако те не противоречат на мерките по ал. 1.

Чл. 14. (1) Мерките по чл. 13 се предвиждат така, че за всяко стопанство количеството внесени азотни съединения от органичен и минерален тор в почвата през годината, включително и количеството, внесено от самите животни, да не надвишава 17 кг азот на декар.

(2) В програмите за ограничаване и ликвидиране на замърсяването през първите четири години се допуска влягането на азотни съединения от органичен и минерален тор до 21 кг азот на декар.

(3) Мерките за първите четири години могат да предвидят количества, различни от определените в ал. 2, при условие, че размерът на внесените азотни съединения не препятства постигането на целите за опазване на водите от замърсяване и се определя на основата на обективни критерии, като:

1. продължителни периоди на вегетация;
2. отглеждането на култури с голяма потребност от азот;
3. високо количество на валежите в района на чувствителните зони;
4. наличието на почви с изключително висока способност за трансформиране на нитратите в други минерални или органични съединения.

(4) При приемане на размера на внесените азотни съединения по реда на ал. 3 министърът на земеделието и горите съставя доклад, информацията в който се използва за изпълнение на международните задължения на правителството в тази област.

Чл. 15. (1) Ако се установи, че предвидените мерки не са достатъчни за опазване на водите от замърсяване, министърът на околната среда и водите утвърждава допълнителни мерки или по-строги условия.

(2) При определянето на допълнителните мерки или на по-строгите условия се вземат предвид резултатността им и цената, на която ще бъдат предприети, сравнена с цената на други възможни превантивни мерки.

Раздел V

Мониторинг

Чл. 16. (1) За определяне на състоянието на водите по чл. 9 и водите в чувствителните зони се провежда мониторинг.

(2) Мониторингът по ал. 1 включва измервания, наблюдения и изпитвания на водите в мрежа от пунктове на територията на страната, които трябва да дават ясна представа за замърсяването на водите с нитрати от земеделски източници.

(3) Местоположението на пунктовете и честотата на наблюдение се определят в програмите за мониторинг.

(4) Програмите по ал. 3 се разработват по реда на наредбата за реда и начина за създаване на мрежите и за дейността на националната система за мониторинг на водите и се утвърждават от министъра на околната среда и водите.

(5) Програмите за мониторинг се актуализират при актуализиране на програмите за ограничаване и ликвидиране на замърсяването.

Чл. 17. (1) Разработването на програмите по чл. 16 се възлага по реда на Закона за обществените поръчки.

(2) Финансирането на дейностите по ал. 1 се осигурява от министъра на земеделието и горите в рамките на утвърдения бюджет на Министерството на земеделието и горите.

Чл. 18. (1) До определянето на водите по чл. 9 и на чувствителните зони директорът на басейновата дирекция провежда мониторинг на съдържанието на нитратите във водите на местата:

1. предназначени за контролиране на качеството на повърхностните води, използвани за питейно-битово водоснабдяване;
2. където качеството на подземните води се доближава в най-пълна степен до естественото качество на водите в съответния подземен воден обект.

(2) Мониторингът по ал. 1 се извършва един път месечно или по-често в случаи на наводнения, интензивни валежи, аварии и др. за водите по т. 1 и един път на четири месеца - за водите по т. 2.

Чл. 19. (1) Мониторингът по чл. 18, ал. 1 се извършва периодично на всеки четири години и след определянето на чувствителните зони с цел получаването на информация за изпълнение на процедурата по чл. 10.

(2) Когато всички проби са показали съдържание на нитрати, по-малко от 25 милиграма на литър, и не се е появила причина, която може да предизвика покачване на съдържанието на нитрати във водата, мониторингът по чл. 18 се извършва на всеки осем години.

Чл. 20. (1) Министърът на околната среда и водите на всеки четири години организира преглед на състоянието на еутрофикацията на повърхностните води и на крайбрежните морски води.

(2) Прегледът по ал. 1 се извършва от басейновите дирекции.

Чл. 21. (1) Мониторингът на водите във водни обекти или в части от тях, замърсени или застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, и мониторингът на водите по чл. 18 се извършват от басейновите дирекции.

(2) Мониторинг на съдържанието на нитрати във водите, предназначени за питейно-битови цели, се извършва от Министерството на здравеопазването.

(3) Мониторинг за съдържанието на нитрати във водите за поливане се извършва от Министерството на земеделието и горите.

(4) Мониторингът на водите в чувствителните зони се извършва от специализирани фирми въз основа на договор с лицата, от чиято дейност се замърсяват водите.

Чл. 22. (1) Средствата за изпълнение на мониторинга по чл. 21, ал. 1 се осигуряват от Националния фонд за опазване на околната среда.

(2) Средствата за изпълнение на мониторинга по чл. 21, ал. 2 се осигуряват в рамките на утвърдения бюджет на Министерството на здравеопазването.

(3) Средствата за изпълнение на мониторинга по чл. 21, ал. 3 се осигуряват в рамките на утвърдения бюджет на Министерството на земеделието и горите.

(4) Разходите за изграждане и поддържане на пунктовете, както и за извършване на наблюденията в чувствителните зони са за сметка на лицата, от чиято дейност се замърсяват водите.

Чл. 23. (1) Измерванията и наблюденията, свързани с мониторинга по чл. 21, се извършват по българските стандарти, а изпитванията - съгласно българските стандарти и нормативни документи в акредитирани лаборатории.

(2) Сравнителен метод за определяне съдържанието на нитрати във водите е молекулната абсорбционна спектрофотометрия.

Чл. 24. На всеки четири години считано от датата на влизане на наредбата в сила министърът на околната среда и водите подготвя доклад за състоянието на замърсяването на водите с нитрати от земеделски източници, който съдържа:

1. предприетите действия по чл. 11;
2. карта, на която са означени:
 - а) водните обекти или части от тях, съдържащи води, определени по реда на чл. 9, с посочване на критериите за всеки воден обект поотделно;
 - б) местоположението на определените чувствителни зони, така че да се различават вече определените от допълнително определените райони по чл. 10, ал. 3;
3. кратко описание на резултатите от мониторинга по чл. 18, включително описание на мотивите, въз основа на които е извършено определянето на всяка

чувствителна зона или въз основа на които е извършена промяна или допълнително определяне на нова зона;

4. кратко описание на утвърдените програми за ограничаване и ликвидиране на замърсяването, което трябва да отразява:

- а) мерките по чл. 13;
- б) информация за начина, по който се прилагат разпоредбите на чл. 14;
- в) допълнителните мерки и/или по-строгите условия, определени по чл. 15;
- г) прогнози за вероятния срок, в който се очаква състоянието на водите да бъде повлияно от прилагането на мерките в програмите за ограничаване и ликвидиране на замърсяването, като се посочи и вероятността за сбъждане на прогнозите.

Чл. 25. (1) По смисъла на чл. 200, ал. 1, т. 3 от Закона за водите за замърсяване на водите се счита:

1. неприлагането на утвърдената земеделска практика в обсега на санитарно-охранителната зона;
2. изхвърлянето в повърхностните води и в изоставени кладенци на остатъци от торове и опаковки;
3. миенето на опаковки, специални облекла и оборудване, свързани с торенето, в реки, язовири и други повърхностни водни обекти;
4. торенето в пояс II на санитарно-охранителната зона на водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване, в които водите съдържат нитрати в количество, по-голямо от 35 милиграма на литър.

(2) По смисъла на чл. 200, ал. 1, т. 7 от Закона за водите за използване на принадлежащите към водните обекти земи или земите на крайбрежните заливаеми ивици не по предназначение се счита складирането на органични и минерални торове в принадлежащите земи на водохранилища и реки или в земите на крайбрежните заливаеми ивици на реките.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. "азотни съединения" са всички азотосъдържащи вещества с изключение на газообразния молекулярен азот;
2. "добитък" са животните, отглеждани с цел използването им или получаването на печалба;
3. "добра земеделска практика" е земеделската практика, която осигурява устойчиво земеделие;
4. "еутрофикация" е обогатяването на водата с азотни и фосфорни съставки, при което се предизвиква усилен растеж на водорасли и други форми на висша водна растителност и като резултат се поражда нежелано нарушаване на равновесието на намиращите се във водната среда организми, както и влошаване на качеството на водите;
5. "замърсени води" са водите, съдържащи нитрати над 50 милиграма на литър;
6. "земеделец" е физическо или юридическо лице, чиято дейност е свързана с ползването на земеделски земи;
7. "замърсяване" е прякото или непрякото внасяне във водите на азотни съединения от земеделски източници, в резултат на което се появява опасност за човешкото здраве, причиняват се вреди на растителността, на животинските ресурси и на водните екосистеми и се препятства нормалното използване на

местата за отдих или на упражняването на друго законно придобито право на използване на водите и на водните обекти;

8. "ликвидиране на замърсяването" е предприемането на мерки за прекратяване внасянето на азотни съединения от земеделски източници и възстановяване на естественото състояние на водите;

9. "минерален тор" е всеки тор, в който хранителните вещества са под формата на неорганични соли, които са получени при физически и/или химически промишлени процеси;

10. "оборски тор" е органичен тор, формиран от твърдия и течния торов отпад, отделен от добитъка, който може да бъде и смесен със сламената постелка на добитъка;

11. "органичен тор" са въглеродосъдържащи продукти главно от растителен и/или животински произход, които се прибавят към почвата за хранене на растенията;

12. "разпръскване на торове" е полагане на азотни съединения чрез впръскване, заравяне или смесване с повърхностните слоеве на почвата;

13. "тор" е вещество, което съдържа азотни съединения и се използва за подпомагане растежа на културната растителност; за тор може да се счита твърдият и течният торов отпад, отделен от добитъка, остатъчните продукти от рибовъдството, както и утайките от пречиствателните съоръжения на канализационните станции;

14. "устойчиво земеделие" е такова земеделие, което осигурява посрещане на настоящите потребности, като заедно с това се опазват и съхраняват природните ресурси за нормално задоволяване и потребностите на бъдещите поколения; това земеделие осигурява производство на безопасни храни, стабилизиране на работната сила в селското стопанство и нейното възпроизводство, опазване на природните ресурси - почва, вода, продукция и получаване на максимален икономически ефект при приемливи разходи;

15. "чувствителни зони" са определените по реда на тази наредба райони, в които чрез просмукване или оттичане водите се замърсяват с нитрати от земеделски източници.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Наредбата се издава на основание чл. 135, т. 5 от Закона за водите (ДВ, бр. 67 от 1999 г.).

§ 3. Министърът на земеделието и горите утвърждава правила за добрата земеделска практика на територията на Република България в срок до една година от влизането на наредбата в сила.

§ 4. Указания по прилагането на наредбата дават министърът на околната среда и водите и министърът на земеделието и горите или упълномощени от тях лица съгласувано с министъра на здравеопазването.

§ 5. Наредбата влиза в сила от датата на обнародване в "Държавен вестник".

Приложение към чл. 6, т. 1 и т. 6, буква "в"

Изисквания към правилата за добра земеделска практика

Правилата за добра земеделска практика задължително регламентират:

1. периодите, през които разпръскването на торове е забранено;
2. разпръскването на торове върху наклонени терени;
3. разпръскването на торове върху водонаситени, наводнени, замръзнали или покрити със сняг терени;
4. условията за разпръскване на торове в близост до водни течения;

5. обема и характеристиките на депата за съхранение на органичните торове, включително мерки за предотвратяване на замърсяването на подземните и повърхностните води с течности, произхождащи от тях или от складирани фуражи;

6. условията и реда за разпръскване на торове, включително честотата и начина на разпръскване на разтвори на минерални и органични торове, с цел поддържането на загубите на хранителни съставки от разтвора на приемливо равнище.

При изготвянето на правилата за добра земеделска практика се препоръчва да се вземат предвид и:

1. управлението на използването на земята, включително и правилата за сеитбооборот, за съотношението на площта, заета от многогодишни и от едногодишни растения;

2. поддържането на минимално количество растителна покривка през влажните периоди от годината с цел отнемане на азота от почвата и предотвратяване на замърсяването на водите с нитрати;

3. въвеждането на планове за употребата на тор в рамките на земеделските стопанства и воденето на отчетност за внесения тор;

4. предотвратяването на замърсяването на водите чрез отмиване и изтичане на водата далеч от корените на растенията в районите, обхванати от напоителни системи.